

El museu comarcal de Cervera i les seves col·leccions etnològiques

Carme Bergés Saura

Directora del Museu Comarcal de Cervera

L'actual Museu Comarcal de Cervera compta amb una llarga història formativa al darrere ja que és el resultat de la suma de dos museus amb tradició: el Museu del Blat i la Pagesia i l'antic Museu Duran i Sanpere. A aquestes dues institucions hi hem d'afegir l'adequació museística de la casa natal de l'historiador i arxiver Agustí Duran i Sanpere per part de l'Ajuntament de Cervera. Tot plegat, és el que avui dia coneixem com a Museu Comarcal de Cervera, una denominació que no solament recupera l'antic nom que ja l'historiador havia utilitzat, sinó que, a més a més i de manera molt especial, ens parla de la voluntat del museu d'intervenir dins el territori que li és propi tot esdevenint una eina dinamitzadora del patrimoni —en el seu sentit més ampli— de la comarca de la Segarra.

Per tal de respondre a aquestes exigències, el museu ha dut a terme avenços importants en matèria de museologia i obertura de nous espais així com en matèria de difusió, conservació i recerca entorn el patrimoni que custodia.

El Museu Comarcal de Cervera és format per dues seus ben diferenciades, tant per ubicació física com per línia i contingut expositiu:

La **Casa Museu Duran i Sanpere**, situada al carrer Major núm. 115, és actualment la seu principal del museu i aixopluga dues sales d'exposicions que mostren les nombroses i riques col·leccions d'art, arqueologia i història que nodrien l'antic museu, i el propi habitatge de la família Duran, exemple paradigmàtic de l'estructura, la distribució i la decoració d'una casa burgesa de la segona meitat del segle XIX.

El **Museu del Blat i la Pagesia**, situat al carrer Major núm. 15, és la segona seu del museu i té, també, una llarga història de canvis, modificacions i adequacions que ens parlen, al mateix temps, de les diferents mirades que el patrimoni etnològic ha anat provocant amb el pas dels temps i amb els avenços amb relació a disciplines com la pròpia etnologia i l'antropologia.

Tot i que, a priori, l'encàrrec d'aquest article neix amb la voluntat d'informar sobre els continguts que es mostren al Museu del Blat i la Pagesia, creiem interessant incloure dins el nostre discurs la Casa Museu Duran i Sanpere (ens referim a l'habitatge pròpiament dit) per tal de plantejar un debat més ampli que entronca, directament, amb la dificultat que sovint representa definir què entenem per *patrimoni etnològic*. En aquest sentit, i segons una vi-

sió que s'aparta dels límits del folklorisme, també la quotidianitat viscuda dins les parets museografiades de la casa Duran formaria part d'aquesta memòria o aquest bagatge cultural.

Es tracta de crear un discurs més complex i abstracte, però també més ric en matisos, que intenta entendre la diversitat, o fins i tot podríem dir la complicitat, entre formes de vida, comportaments i estructures —mentals i físiques— diferents. Així doncs, les col·leccions etnogràfiques que custodia el Museu Comarcal de Cervera no són només aquelles que es limiten al món rural amb l'àmbit del treball com a principal protagonista —a bastament exemplificat a través del fons del Museu del Blat i la Pagesia— sinó que s'enriqueixen amb tot un seguit d'objectes que ens il·lustren sobre l'organització social, cultural i econòmica d'una societat —des de l'àmbit laboral a l'àmbit domèstic i des de l'esfera pública a la més íntima privada. I aquest marc teòric s'inscriu, perfectament, dins el traçat que proposa la Casa Museu Duran i Sanpere.

Es tracta de la interpretació d'una casa benestant del segle XIX que ha sabut conservar uns interiors que ens remetien, a través del seu mobiliari, decoració, tapisos i cortinatges, als anys en què la casa

Casa Duran i Sanpere.

era plena de vida. D'aquesta manera, i al llarg del recorregut per habitacions i racons, podem anar descobrint els gustos vi-gents durant la segona meitat del segle XIX i com, amb el pas del temps, la casa va anar transformant-se per tal d'adequar-se a les noves necessitats que s'imposaven amb el canvi de segle.

Així, la Casa Museu ens parla de l'organització domèstica de l'espai —o total compartimentació i especialització de les habitacions com a traducció d'una societat cada cop més organitzada—, de les relacions personals que s'estableixen entre els habitants de la casa —entre els propietaris i entre aquests i el servei domèstic—, de la idea d'ostentació social que tindrà una directa equivalència amb la idea d'ornament, etc.

La religiositat (capella), la intimitat (dormitori), els hàbits culinaris (cuina) o la projecció exterior de la família (salons, despatxos), són també àmbits que es veuen reflectits en els diferents objectes, i en la seva disposició, que vesteixen aquesta casa.

Fins aquí hem vist, doncs, la quotidianitat que defineix la burgesia terratinent pròpia de la Segarra. El món de la pagesia tindrà la seva projecció en el Museu del Blat i la Pagesia de Cervera, museu etnològic per excel·lència que ens situa dins una societat de caràcter rural que, malgrat la seva proximitat en el temps resulta, a voltes, força llunyana.

La creació del Museu del Blat i la Pagesia es remunta a l'any 1963 quan Agustí Duran i Sanpere —amb l'ajuda de Vidal de Montpalau—, conscient de la progressiva desaparició d'una manera de viure i treballar, va promoure una crida popular adreçada a tots els pagesos de la comarca. L'objectiu, totalment reeixit, era recuperar el màxim d'objectes possibles per tal de recrear un escenari encara familiar però que la progressiva industrialització del camp estava fent desaparèixer.

Inicialment, la gran quantitat d'objectes recollits amb aquesta campanya es van instal·lar en un espai de l'antiga Universitat de Cervera. Anys més tard, cap al 1975-76, aquest primer muntatge es tras-

lladava als baixos de l'antic Museu Duran i Sanpere, al carrer Major, núm.15, actual seu del museu.

Es tracta d'una instal·lació que simula l'estructura domèstica d'una casa de pagès amb la recreació de les diferents estances on s'ordenen els objectes que li són propis. A la distribució d'espais com la cuina, el menjador i el dormitori, s'hi suma un espai dedicat a les feines i eines de la vella pagesia, amb especial atenció a les necessitats derivades de la producció cerealística.

Tot i que el museu no incorpora noves museografies —sovint se l'ha definit com a *museu de museus* en tant que conserva el caràcter de "col·lecció" atorgat pel mateix Duran i Sanpere—, el seu recorregut permet endinsar-nos en el dia a dia no només d'una forma de treball sinó també d'una forma de relacionar-se i comportar-se.

Pel que fa a la situació actual del museu

cal dir que des de la direcció s'ha procurat prioritzar la millora de les col·leccions, tant ampliant-les, amb la incorporació de donacions i dipòsits, com mitjançant l'estudi i la documentació. En aquest sentit, l'any passat el Museu del Blat i la Pagesia va entrar a formar part de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya amb la realització d'un projecte d'inventari i documentació que ha permès l'anàlisi de tot un seguit d'objectes que ens parlen de la producció del blat a la Segarra; un aspecte de vital importància per entendre el passat i el present econòmic i social de la comarca.